

ANBLADET

Nr 138 ISSN 0280-0993 Mars 2024

Organ för
NORRTÄLJE SLÄKTFORSKARFÖRENING

Medicinstudernade med Roslagsanknytning

Bo Lindberg återkommer i detta nummer med en artikel om tre medicinstuderande män, som på olika sätt har anknytning till Roslagen.

En av dem var också mycket intresserad av jakt. Mer om detta på sidan 6.

NSFFs årsmöte hölls den 18 februari
På sidorna 4-5 kan du läsa vidare om val till styrelsen och planerade programförslag.

Daniel Justus från Roslags-Bro

Leif Eriksson berättar på sidan 7 om Daniel från Roslags-Bro som efter olika boplatser emigrerade till USA 1850 och slutligen hamnade i Watertown Township i Minnesota.

Han deltog också med två av sina söner i amerikanska inbördeskriget på nordstaternas sida.

Mycket om detta finns att hämta i amerikanska källor på nätet bl.a. i Carver County Historical Society.

Anbladet utkommer med 3 nummer per år och utges av Norrtälje Släktforskarförening.

Tidningens adress: c/o Birgit Söderman, Vegagatan 3 D, 761 32 Norrtälje.

Hemsida: www.norrtelje-sff.se

Webmaster: Leif Eriksson
webmaster@norrtelje-sff.se

Redaktör och ansvarig utgivare:
Urban Johansson

Tidningen ingår i NSFF:s medlemsavgift, f. n. 200 kr/år.
Bankgiro: 459-5724

Manus och idéer till artiklar kan insändas till tidningen under ovanstående adress. Artiklar och citat ur tidningen får användas efter angivande av källan.

Enstaka exemplar av tidigare nummer kan köpas för 30 kr/st.

I NSFF:s styrelse ingår:

Ordf. Johan Löfstedt
Gråhundsväg, 72, 128 62 Sköndal
Tel: 073-20 91 524

Kassör Bo Ragell
Sandgatan 19, 761 51 Norrtälje
Tel: 0730-894 498

Sekr. Ann-Marie Alfredsson
Grovvägen 25 761 93 Norrtälje
Tel: 070-279 51 30

Klubbmäst. Birgit Söderman
Vegagatan 3D, 761 32 Norrtälje.
Tel: 070-55 280 81

Ledamot Leif Eriksson
Prästgårdsvägen 28, 761 75 Norrtälje. Tel: 073-314 18 95

Nytt år - nya utmaningar

Så har vi då gjort undan den besvärliga vintern med snö, dimma och kyla och går mot den sköna våren.

Släktforskningen pågår som vanligt i stort sett oberoende av årstid även om den kanske tar sig litet andra former under sommaren. Många passar ju då på att besöka platsen där anorna en gång bott. Ofta träffar man också på kvarboende släktingar som kan bidra med fakta man inte tidigare kände till.

Årsmötet är avklarat och därmed finns också ett program för våren. Jag hoppas att få se många av läsarna på föreningens olika arrangemang.

Efter 2024 avgår jag som Anbladets redaktör, men två nummer återstår, så snälla ni – skicka in artiklar och artikelförslag till redaktionen!

Jag vill också passa på att tacka alla medarbetare för fina artiklar under årens lopp. Utan er medverkan hade det blivit en mycket sämre tidning!

Så till alla läsare – en skön sommar!

Urban Johansson

Bra sagt!

Det som förr var laster är nu seder.

Seneca

Det är den djupa okunnigheten som framkallar den tvärsäkra tonen.

Jean de la Bruyère

Jag har fortfarande allt som jag hade för tjugo år sedan - fast nu sitter alltihopa längre ner.

Gypsie Rose Lee

Ingenting är så lätt att det inte kan göras svårt om det görs motvilligt.

Terentius

En kommitté är en grupp odugliga, utsedda av de ovilliga att göra det omöjliga.

Okänd

Läsvärt

Ericson, Wolke, Lars: *Nationens avskum, militärens elit; Myt och sanning om de värvade soldaterna*, Natur & Kultur, 2023

Lars Ericson Wolke, tidigare professor i militärhistoria vid Försvarshögskolan utkom 2023 med ovanstående bok, som också är av stort intresse för oss släktforskare. De flesta släktforskare har ju kommit kontakt med de indelta soldaterna och har väl också flera sådana i sin egen släkt. Men kanske inte alla har värvade soldater i släkten.

I denna bok ger Lars mycket goda inblickar i hur livet tedde sig för de värvade soldaterna, som inhystes i ofta undermåliga bostäder i någon av Sveriges garnisonsstäder. Periodvis var de också entledigade från sin tjänst då de fick klara sig själva och sin familj bäst de kunde. Detta ledde ofta till oroligheter i städerna.

Många kom också in i militärlivet av tvång mot en usel betalning men med en rigorös disciplin. Men delar av de värvade soldaterna utgjorde också militärens absoluta elit som t.ex. Svea och Göta livgarde. Dessa soldater var också inkvarterade i stora kaserner.

Lars har som vanligt gjort ett imponerande arbete byggt på omfattande arkivstudier. Läs den!

Urban Johansson

Du som forskar i Stockholm!

Glöm inte att också leta i Rotemansarkivet. Detta hittar du på Stockholms stadsarkivs hemsida.

KB:s tidningsdatabas

Kungliga bibliotekets tidningsdatabas Svenska Dagstidningar har nu bytt namn till Svenska tidningar och dessutom fått ett nytt gränssnitt och förbättrade funktioner. Men man har också sänkt gränsen för allmänt tillgängligt material från 115 till 100 år. Detta innebär att allt som publicerats 1923 och tidigare nu är fritt tillgängligt att läsa var du än befinner dig.

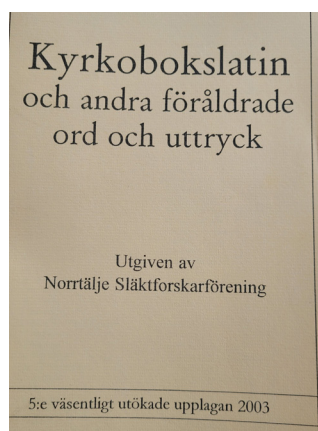
En annan av förbättringarna innebär att du nu kan använda tjänsten på såväl dator som mobil och läsplatta. Både sök- och visningsfunktioner har förbättrats avsevärt.

Man kan nu också söka på valfritt antal titlar och behålla alla inställningar även om man utökar sin sökfråga, något som inte gick tidigare.

Tjänsten innehåller digitaliserade tidningar från över 1900 titlar mellan 1645 och idag. Det finns dock ännu mycket kvar att digitalisera. Av totalt 160 miljoner tidningssidor är ca 38 miljoner digitaliserade idag.

Dagstidningar som är mer än 100 år gamla kan alla läsas hemifrån. Nyare material får av upphovsrättskäl läsas på plats vid KB eller något bibliotek som abonnerar på tjänsten. Man kan således nu utforska den svenska presshistorien från 1600-talet till våra dagar!

Ett tips är att fritextsöka på någon släktings namn eller verksamhet som denne utövat för att därigenom få fram viktiga pusselbitar i personens levnadshistoria. U.J.

Kyrkobokslatin utg. av NSFF, A5format, 24 sid. 950 uppslagsord. Kan köpas på Norrtälje stadsarkiv för 50 kr. samt beställas mot 36 kr i frakt.

Släktforskarlagarna i Malmö 2024

Den 24-25 augusti går 2024 års släktforskarlag av stapeln i Malmö. Man kommer att hålla till i Baltiska hallen. Denna är belägen i centrala Malmö, i det som kallas stadionområdet nära Pildammsparken, där Baltiska utställningen hölls 1914.

Temat i år är *Det är vägen som är resans mål* med syftet att lyfta fram hur roligt det är med själva forskningen.

Hela Skånes släktforskarverksamhet skall också lyfts fram. Som vanligt medverkar ett stort antal utställare.

Arrangörerna räknar med att börja släppa entrébiljetter i månadsskiftet april/maj.

Släktforskning i städer

Många av oss som släktforskar har konstaterat att det kan vara betydligt svårare att hitta sina anor i städer än på landsbygden. Ett tips från arkivarien på Riksarkivet Claes Westling, medförfattare till boken *Släktforska i städer*, handbok nr 18 i förbundets skriftserie, är att också söka i RA:s ämnessamlingar.

Inom denna serie finns handlingar inom olika områden som *Militaria* och *Personhistoria* men också *Ortshistoria*, sorterad efter arkiv och stad. Den senare samlingen omfattar tiden 1500- till 1800-tal.

Även serien *Städer* är intressant för denna forskning. Här finner man handlingar som städerna skickat in till statsmakten.

Man får också vara uppmärksam på att det var vanligt att byta ett -son-namn mot ett mer borgerligt namn i samband med en flytt. Slutligen är det också ofta svårare att hitta en person i städernas HFL. Bifogade register till dessa med personerna listade efter yrke kan ge en vägledning där sådana finns.

Man får dock vara beredd på att den här typen av forskning är tidskrävande med mycket bläddrande i tjocka volymer. Exempel på dokument i samlingen *Städer* är listor över borgare, skattelängder m.m. U.J.

Föreningens årsmöte

Den 18 februari höll NSFF årsmöte i Norrtälje. 17 medlemmar mötte upp för att diskutera allt ifrån föreningens ekonomi och verksamhet till planerade programpunkter för verksamhetsåret 2024. Förhandlingarna hölls i den nya lokalen på Stockholmsvägen.

Till mötesordförande och -sekreterare valdes Johan Löfström och Ann-Marie Alfredsson. Verksamhetsberättelsen samt vinst/förlust och balansräkningar föredrogs och lades med godkännande till handlingarna. Föreningen gick med en förlust på 16 000 kr för 2023 så därför föreslog revisorerna att styrelsen noggrant håller ögonen på ekonomin och också ser över vilka kostnader som kan minskas och vilka intäkter som kan ökas.

I stort sett är det bara medlemsavgifter som utgör föreningens intäkter. NSFF har dock en ganska stor ekonomisk buffert att täcka upp för enstaka förlustår. Revisorerna föreslog ansvarsfrihet för styrelsen för 2023, vilket också årsmötet godkände.

Till ordförande för ett år omvaldes Johan Löfstedt. Till ordinarie styrelsemedlemmar för två år omvaldes Ann-Marie Alfredsson och Birgit Söderman. Leif Eriksson och Bo Ragell har båda ett år kvar av sin mandattid.

Till revisorer för ett år omvaldes Arne Norefors och nyvaldes Arne Eriksson. Till redaktör för Anbladet omvaldes Urban Johansson för ett år. Slutligen omvaldes Hans Callersjö och Urban Johansson till valberedning för ett år.

Styrelsen presenterade sitt förslag till program för 2024, vilket därefter diskuterades. Styrelsen fick i uppdrag att arbeta vidare med detta förslag. Ett nytt förslag framfördes också som gällde hanteringen av fotografier; hur man förvarar dessa på bästa sätt för att de skall hålla så länge som möjligt men också vad som gäller den juridiska bildrätten d.v.s. fotografernas

upphovsrätt och frågor som är förknippade med denna. Hit hör också frågor om publicering av personbilder på nätet.

Några av de föreslagna programinslagen är dock helt klara.

25 april kl. 18.00 på Norrtälje stadsbibliotek: Urban Johansson föreläser om Släktforskning i ett historiskt perspektiv med början på 1500-talet.

25 maj kl. 10.00: Hans Callersjö berättar om Refsnäs by, laga skiftet och byns förändring. Avslutas med en liten rundvandring i byn. Vi träffas i ”Baracken” som är Refsnäs hembygdsgård. Medtag egen kaffekorg.

Den 21 mars kl. 18.00 planeras för släktforskarhjälp både för medlemmar och övriga. Detta kommer att ske i lokalen på Stockholmsvägen 26 i Roslagens Styr- och Installations lokaler. Ingång på vänster sida mot företaget Skoman. Detta evenemang annonseras endast i NT under Evenemangsnytt.

På planeringsstadiet inför hösten finns ett besök hos någon av vår kommuns många hembygdsföreningar i augusti. Här finns förslag på Rimbo hbf.

I september kommer en dag att anslås till läsning av gamla domböcker under ledning av några duktiga handskriftsläsare. Detta är tänkt att ske i Stadsbiblioteket, glasburen till vänster om entrén.

Om intresse finns planeras också en uppföljning av 2023 års DNA-cirkel i form av ett DNA-café under oktober. Detta är tänkt att kunna ske hemma hos olika intresserade medlemmar.

Slutligen i november en introduktion för nybörjare och presentation av släktforskarföreningen i lokalen på Stockholmsvägen.

Kallelser kommer att skickas ut i den takt programförslagen blir fast-

ställda. **MEN**, håll också ett öga på vår hemsida där alla programinslag presenteras.

Revisor Eva-Britt Andeersson föredrar revisionsberättelsen, medan mötessekreteraren Ann-Marie Alfredsson koncentrerar sig på protokollet.

Medlemsavgiften för 2024 fastställdes på styrelsens förslag till oförändrat 250 kr för medlem och 50 kr för familjemedlem.

Då inga motioner eller skrivelser inkommit till styrelsen inför årsmötet tackade ordöranden deltagarna för intressanta diskussioner och avslutade mötet.

Därefter avtackades Eva-Britt Andersson för sin tid som revisor i föreningen och två nya medlemmar hälsades välkomna i föreningen.

Traditionsenligt bjöd föreningen på kaffe och tårta samtidigt som ett lotteri också bidrog till ett litet tillskott till föreningens ekonomi.

Många intressanta diskussioner pågick också under kaffestunden, som också är av stort värde för att knyta nya kontakter mellan olika medlemmar.

Väl mött således under 2024 till många intressanta programinslag!

Urban Johansson

I samband med kaffeserveringen efter årsmötesförhandlingarna bidrog ett lotteri något till att förbättra föreningens ekonomi.

Som vanligt med bokpriser av olika slag.

T.v. ses Hans Callersjö i bakgrunden och vid bordet från vänster Olle Olsson, Lenart Lundholm och Ulla Svensson.

Urban Johansson med lottringen.

Många intressanta diskussioner om släktforskning kom också att avhandlas kring kaffeborden i samband med fikat.

Fr.v. Kerstin Wiklund, Lars Wiklund, Anders Stålhandske och Leif Eriksson.

OBS! Norrtälje Släktforskarförening har bytt adress OBS!

För att spara pengar har NSFF nu sagt upp postboxen och ändrat adress till c/o Birgit Söderman, Vegagatan 3 D, 761 32 Norrtälje.

Jag hoppas att de släktforskarföreningar NSFF har utbyte av medlemstidningar med, ser detta och ändrar adressen så att tidningarna kommer rätt även i fortsättningen!

Som vanligt ser redaktören fram mot att få in artiklar till de två återstående numren av

Efterlysning!

Inför år 2025 står NSFF inför byte av både redaktör för Anbladet och kassör. Ni som känner er manade att åta er någon av dessa uppgifter - hör av er vad gäller redaktör till Urban Johanson, gärna per e-post urbanjohansson78@gmail.com och för kassörssysslan till någon i styrelsen.

Tre medicinstuderande med Roslagsanknytning

Pehr Gustaf Broman (1811–1867)

Broman föddes i Estuna i Uppland, fadern var komminister. Han kom till Uppsala vårterminen 1829 men om hans utbildning och verksamhet som läkare är inte mycket känt. Han var bland annat verksam som garnisonsläkare på Dalarö utanför Stockholm. Broman var en ivrig jägare och det är som författare av böcker om jakt han har lämnat spår efter sig.

Bland hans böcker märks *Anteckningar öfver jagt och skjutkonst*: anmärkningar öfver vildafveln, dess fångst och fällande, skjutgevär och ammunition, djurhudars aftagande och beredning, jagthundar, deras dressering och sjukdomar, m.m. 1842,

Kalender för jägare, fiskare och landtmän, jemte bihang innehållande bemärkelsedagar, runstafsbilder och sånger för jägare, med musik, med en lithografi 1854 [tillgänglig on-line:<http://runeberg.org/jagare/>] och Nimrods-harpan, idylliska minnen från skogen och sjön, 1865. Dödsorsaken är okänd.

Gottfrid Hjort (1847–1917)

Hjort föddes i Uppsala, fadern var klen-smed. Han blev student av Uplands nation 1870, medico-filosofie kandidat 1874, medicine kandidat i Uppsala 1880 och licentiat vid Karolinska institutet 1885.

Han var praktiserande läkare i Norrtälje 1886–1890, därefter i Edebo och Väddö och från 1892 i Sundsvall. Under åren 1900 till 1902 var Hjort hemmansägare i Skärsta i Edebo, men flyttade sedan tillbaka till Sundsvall. Han flyttade 1911 till Kumla och 1915 till Örebro där han avled av förkalkning i hjärtat.

Set Löfgren (1866–1950)

Löfgren föddes i Skellefteå, fadern var handlande. Han blev student av Norrlands nation i Uppsala 1885, medico-filosofie kandidat 1887 och studerade medicin, men avlade ingen examen. Han flyttade 1901 till Magdeburg i Tyskland och återkom till Sverige 1920.

Han var kamrer vid Liljeholmens ättiksfabrik till 1932 då han flyttade till Skebohemmet i Ununge. Där vistades han sedan till sin död.

Bo Lindberg

bo.sven.lindberg@gmail.com

Bild från Bromans bok *Kalender för jägare, fiskare och landtmän*, 1865.

Månadsbild för mars i Bromans kalender.

Som ett litet komplement till Bo's artikel kan nämnas att det hem där Set Löfgren vistades på i slutet av sitt liv d.v.s. Skebohemmet, har en nära anknytning till Norrtälje kommun.och dess stadsarkiv.

Arkivet efter detta privata ålderdomshem överlämnades som en deposition till Norrtälje stadsarkiv 1977, några år efter att jag börjat min anställning som kommunarkivarie där. Arkivet omfattar 6 hm handlingar mellan 1914-61 och ger fantastiska inblickar i den privata åldringsvården.

Urban Johansson

Klartext till Mars månad

1:a Ett hufvud med långt skägg: "Mars med sitt långa skägg lockar barnen utom vägg". **Albinus: en Kåpa.**

7:e Perpetua: en **väfspole** för vintergarnet som nu skall väfvas.

12:e Gregorsmüssa: en **Påfvemössa** och ett **Träd** i Knoppning

15:e Jagtförbud på fredlyst vil-lebråd.

17:e St. Gertrud: ett kloster. Ett **Svin:** "Suggan får nu sina nycklar igen" – Bröd bakas -

20:e – 21:a En half sol: Vår-dagjemningen, den första dag, på hvilken Påsk kan inträffa. **En Plog:** "Benet med plogen."

25:e Vårfru-dagen: Maria Beb. dag: en **Krona.** Ifrån denna tid till Valborgmäsas leker Iden.

27:e Rupertus. En **Öltunna**, Mars-ölet brygges. Orrens spel- och lek-tid börjar omkring denna dag.

Övernaturliga väsen

I oktober 2023 startade Sveriges Radio podden *Väsen*. I denna reder författaren Emmelie Pettersén Ugglå och den kände historikern Bo Eriksson ut vilka olika magiska varelser som folk förr trodde existerade.

Vilken funktion fyllde varelserna i människornas tillvaro? Vilka trodde på dem?

Podden finns på <https://sverigesradio.se/vasen>

Saxat ur Nyköpings-Oxelösunds släktforskarförenings tidning AnKnytningen nr 1/2024.

Än idag finns ju många människor i vårt land som är fullt övertygade om existensen av övernaturliga väsen som tomtar och vättar. Den nyandliga rörelsen är stark särskilt bland ungdomar.

Daniel Justus från Roslags-Bro

Daniel Justus föddes den 2 april 1816 i Ösby, Bro socken (Roslags-Bro (AB)), som yngste sonen till Kronolänsmannen Lars Kristoffer Justus (1784–1826) och hans hustru Johanna Magdalena Tillander (1775-1836).

Anledningen till att jag började intressera mig för Daniel Justus är för att jag registrerar alla personer som är födda i Roslags-Bro. Dessa uppgifter publicerade jag på den hemsida som jag hade tidigare. Med anledning därav fick jag kontakt med en kvinna som förhörde sig om hur jag själv var relaterad till denne Daniel. Jag berättade då att jag inte på något sätt var släkt med honom. Men detta väckte också min nyfikenhet på denna person och hans levnadsöde. Detta förde mig från svenska kyrkböcker till olika Ancestryregister.

År 1823, då Daniel var 7 år, flyttade familjen från Övernäs, Roslags-Bro till Tegelsmora socken (C) där fadern avled 1826 i Prästgården. Tillsammans med modern flyttade så småningom Daniel till Norrbo, Skog socken (X). I Skog blev det giftermål med Anna Olofsdotter (1813–1877). De blev ett bonde- och torparpar i Norrbo, Skog (X).

Livet som bonde och torpare i Hälsingland var nog hårt för 1850 emigrerade Daniel, hustrun och de 4 barnen till Nord-Amerika. Man bodde några år i Pennsylvania, innan familjen flyttade till Watertown Township, Carver County, Minnesota. I Watertown byggde Daniel ett timmerhus, bestående av ett enda rum. Så småningom bestod familjen av 2 vuxna och 7 barn.

Familjen Justus var bland de första och mest kända nybyggarna vid Swede Lake. Om detta och Justusfamiljens vedermödor i Amerika, finns mycket skrivet om. Se vidare dessa två länkar, som innehåller mycket om Daniel och även om Carver County i Minnesota: Carver County hist. society Justus family.docx Daniel Justus från Ösby till Minnesota.docx

Mellan åren 1861 – 1865 pågick det amerikanska inbördeskriget mellan nord- och sydstaterna. Daniel Justus gick in i Unionsarmén (Nordstaterna) den 15 augusti 1862, infanteriregemente 9 B. Sönerna Lars och Peter var också engagerade som unionssoldater. Lars dog på sjukhus under kriget. Efter två år, den 21 februari 1864 avskedades Daniel Justus för ”Handi-

kapp” oduglighet på grund av skada eller dylikt. Han återvände då till farmarlivet vid Swede Lake.

År 1877 avled Daniels hustru Anna, 64 år gammal. Daniel gifte då om sig med Othelia Charlotte Mikaelssdatter, född 1844 i Vardö, Finnmark, Norge. Med Othelia fick han ytterligare 2 söner.

Daniel Justus avled den 15 oktober 1885, 69 år gammal i Coromant, Becker County, Minnesota.

Begravningen skedde på Oak Grove Cemetery. Hans andra hustru levde till 1912.

Leif Eriksson
Roslags-Bro

Källor: Svenska kyrkböcker
Div. Ancestry-register
”Just Us: The First Swedish Settlers to Watertown Township, the Daniel Justus Family” Exhibit. Carver County Historical Society

Daniel Justus första timmerstuga i Watertown Township, Carver county, Minnesota 1856.

Daniel med familj på bilden.

Källa: Carver County historical societys hemsida på nätet.

T.v. Anna Justus gravsten på Oak Grove Cemetery. Texten på svenska: Anna Justus född 1813 död 29 Aug 1877. Daniels första fru.

Ovan Daniel Justus gravsten. på samma kyrkogård. Daniel Justus Apr. 2. 1816 Oct. 15 1885

Källa: Find a grave

När strömmen kom till Länna

Elektrifieringen av Sveriges landsbygd var av mycket stor betydelse för jordbrukets mekanisering och effektivisering. Den tog fart under första världskrigets senare år då fotogen till lampor och förbränningsmotorer ökade i pris och tidvis även var svårt att få tag i på grund av kriget. Under elektrifieringens första år använde bönderna elen huvudsakligen till belysning, vilket medförde att inomhusarbetet under den mörka årstiden kunde förlängas. Under mellankrigstiden blev det dock vanligare med elmotorer på bondgårdarna. Dessa kom då att användas till allt från vedkapning och vattenpumpning till hö- och halmtransporter via injektorer, fläktar och hissar.

Mjölkningsmaskiner, separatorer och hackelsemaskiner drevs i ökad grad med elkraft och omkring 1945 använde merparten av jordbrukarna el såväl till belysning som drivkraft vid framför allt tröskning. I Mälardalen stod Älvkarleby kraftverk för strömmen och i Norrland började vattenkraften nu byggas ut. I min bok *Arbetare och mekanisering på Penningby gård 1875-1945*, har jag också redovisat hur elektrifieringen av Länna socken gick till och vilken betydelse den fick för jordbrukets mekanisering på Penningby. Denna redovisning utgör också underlag till denna artikel.

Staten engagerar sig i elektrifieringen

Per Högelius och Arne Kaijser (*När folkhemset blev internationellt; elavregleringen i ett historiskt perspektiv, Finland 2007*) delar in elsystemets utveckling i tre faser för vårt land. Den första kallar de ”de lokala elverkens epok” som sträcker sig mellan 1885-1905 och avser utvecklingen i städerna, vilka byggde egna elverk för belysning och lokala industrier. Den andra går mellan 1905-1935 och benämns ”den regionala vattenkraftens epok”. Då byggdes stora vattenkraftverk som försåg lokala elverk och industrier med el. Detta blev möjligt genom att den nya växelströmstekniken vid mitten av 1890-talet möjliggjorde överföring av el på långa avstånd. Nu fanns således möjlighet att bygga upp regionala system baserade på vattenkraft.

En verklig stadga i elektrifieringen av landsbygden uppnåddes när staten gick in i verksamheten. 1907 bildades Kungliga Vattenfallsstyrelsen med uppgift att bygga

ut vattenkraften för att förse industrin med billig el. På 1910-talet byggde Vattenfall således kraftverken i Trollhättan, Älvkarleby och Porjus, vilka i början av 1920-talet svarade för ca 30% av landets elproduktion.

Hushållningssällskapet och elektrifieringen

Stockholms läns hushållningssällskap inrättade 1918 en konsulentbefattning med uppgift att genom föredrag väcka intresse för elens användning speciellt inom det mindre jordbruket. Konsulents skulle också bistå elektriska distributionsföreningar med bl.a. inköp av materiel för att bygga upp elnät.

Länna Riala Elektriska Distributionsförening (LREDF)

Föreningen bildades i april 1919 och redan samma år kontaktade styrelsen Älvkarleby kraftverk och fick löften om att kraftverket skulle bygga ut sitt elnät till LREDF under försommaren 1920. I juli 1919 gjorde distriktsingenjör E Jakobsson från Älvkarleby kraftverks Stockholmsdistrikt ett besök i Länna och kunde då konstatera att Utanbro gård i Länna vore en lämplig plats att bygga statens tertiärstation på. I december träffades en överenskommelse med ingenjör J A Hallander i Stockholm om hjälp med stakning av ledningsnät, upprättande av karta och stakningsprotokoll och kontroll av anläggningarna.

I oktober köpte föreningen från Älvkarleby elektriska centralförening 30 000 kg hårddragen elektrolytisk koppartråd till en kostnad av 2,75 kr/kg.

Den 26 mars 1920 skrev man kontrakt med Elektriska Ljus och Kraft AB i Stockholm för byggandet av föreningens linjenät till en kostnad av 137 500 kr. Samtidigt köpte man in 49 transformatorer för 56 000 kr. I april 1920 började byggnadsfirman resa stolparna med tre arbetslag med början i Veda och Penningby i Länna samt Sätra i Riala socken.

Den 18 december 1920 hade Älvkarleby sina anläggningar klara och strömmen kunde kopplas på deras transformatorer och omedelbart därefter, även på LREDF:s linjer.

Av föreningens verksamhetsberättelse för 1921 framgår att den använda strömmen ”använts i ganska stor omfattning till frambringande af såväl lyse som kraft

samt äfven till någon del uppvärmning af rum, kokkärl och strykjärn”.

När strömmen efter mycket utredande och arbete slutligen kopplades på 1920 kunde Lännas och Rialas sockenbor inklusive jordbrukare, se framtiden an mot en ljusare framtid såväl till vardagens arbete som helgens vila!

Urban Johansson

Penningby såg invid gårdens småstater efter väg 276.

Elstolpen framför är sannolikt den enda som idag finns kvar efter uppsättningen 1920.

Foto: U.J.

Sågen drevs innan elektrifieringen av Penningby gårds lokomobil, som var en flyttbar ångmaskin.

Kraften från ångmaskinen överfördes till sågen via remdrift.

Här har en kraftig elmotor ersatt ångkraften.

Foto: U.J.

Länna Riala Elektriska Distributionsförenings arkiv, liksom hundratals andra föreningsarkiv med värdefulla uppgifter om vår hembygd i Norrtälje kommun finns på Norrtälje stadsarkiv fritt tillgängliga för forskning!